

INNOWACYJNOŚĆ JAKO DETERMINANTA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW Z SEKTORA MSP

<https://doi.org/10.33141/po.2016.09.06>

Przegląd Organizacji, Nr 9 (920), 2016, ss. 39-43

www.przegladorganizacji.pl

©Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Anna Lemańska-Majdzik

Wprowadzenie

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw to główna grupa wpływająca na rozwój gospodarczy. Wysoki stopień elastyczności i zdolności adaptacji do nowych rynków umożliwia małym i średnim przedsiębiorstwom rozwój. Jednak rozwój przedsiębiorstw sektora MSP wynika nie tylko z uwarunkowań otoczenia, ale również z potencjału firmy, jego zasobów, zdolności do efektywnego gospodarowania oraz możliwości przedsięwzięć i innowacyjnych. Wzrost poziomu przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw prowadzi do przewagi konkurencyjnej na rynku, która wpływa na osiąganie lepszych rezultatów z działalności firmy. Wykazanie lepszych wyników ekonomicznych prowadzić może do rozwoju organizacji, jej sukcesu, jednak podkreślić należy, że duży wpływ ma tutaj poziom innowacyjności.

Celem opracowania jest ocena rozwoju, na podstawie wybranych mierników, oraz poziomu innowacyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw, prowadzących działalność w województwie śląskim. Wnioskowanie opiera się na wynikach badań ankietowych, przeprowadzonych w 2016 roku na grupie 250 przedsiębiorstw. Podczas analizy danych wykorzystano statystyki podstawowe oraz współczynniki korelacji Gamma, pokazujące związki pomiędzy zmiennymi.

Innowacyjność przedsiębiorstw a ich rozwój

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa kluczową rolę w gospodarkach narodowych, pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy i konkurencyjność kraju ze względu na wiele charakterystycznych cech, takich jak: wysoki poziom elastyczności, umiejętność dostosowywania się do zmian na rynku oraz zdolność do funkcjonowania w zmiennym otoczeniu (Laforet, Tann, 2006, s. 363; Ivanova, 2011, s. 154). Przedsiębiorstwa sektora MSP dostarczają miejsc pracy i mają wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz innowacji każdego kraju. Jednak rozwój przedsiębiorstw i poprawa ich wyników ekonomicznych we współczesnej gospodarce, jak podkreśla T. Taranko (2011, s. 48), uzależnione są od procesów innowacyjnych. Innowacje mogą dotyczyć produktów (usług), wykorzystywanej technologii, przebiegu procesów, podejmowanych działań marketingowych czy zmian organizacyjnych i zarządczych. Każda

zmiana innowacyjna może być inicjowana przez źródła wewnętrzne przedsiębiorstwa lub źródła zewnętrzne innowacji (Jelonek, 2014, s. 318–319). Innowacje, zdaniem E. Stawasza (2011, s. 341), to pojęcie wieloznaczne, wypełnione wieloraką treścią. Zazwyczaj uważa się, że obejmuje ono zarówno impulsy, przyczyny, jak i miejsca (instytucje, grupy osób) tworzenia nowej wiedzy technicznej oraz czynniki warunkujące ten proces.

Działalność innowacyjna sektora MSP jest odmienna od tego typu działalności dużych firm, przede wszystkim związana jest z potrzebami rynku, oczekiwaniami klientów i użytkowników, a szansą na zwiększenie konkurencyjności MSP jest aktywna działalność innowacyjna (Szopik-Depczyńska, Depczyński, 2012, s. 378). Innowacyjność charakteryzuje przedsiębiorczość, która jako proces charakteryzuje się kreatywnymi, ukierunkowanymi na współpracę działaniami, innowacyjnością, skłonnością do ryzyka (Tomski, 2016, s. 37). Orientacja przedsiębiorcza wpływa na efektywność przedsiębiorstwa. Twierdzenia bazujące na teorii i dotychczasowych wynikach badań empirycznych wskazują na fakt, iż związek między orientacją przedsiębiorczą a efektywnością przedsiębiorstwa może składać się z więcej niż tylko jednego prostego, bezpośredniego powiązania (Tomski, 2016, s. 278). A.A. Ferraresi i inni (2012, s. 688–701) podkreślają, że tworzenie nowych wartości dla organizacji możliwe jest właśnie dzięki wykorzystywaniu innowacji, którą określają jako proces przekształcania wiedzy w wartość przez zastosowanie nowych lub udoskonalanie istniejących produktów, procesów oraz systemów. Wszystkie te czynności określane mianem innowacji wpływają na sprawne i efektywne zarządzanie organizacją. Innowacja jest bezpośrednio związana z tworzeniem wartości dla przedsiębiorstwa, co wpływa pozytywnie, zdaniem S.M. Lee i innych (2012, s. 817–831), na jego funkcjonowanie, czego wynikiem może być rozwój. Wzrost innowacyjności wśród przedsiębiorstw sektora MSP wpływa na wzrost przedsiębiorczości, która jest niezbędną cechą rozwijającej się gospodarki (Piekut, 2010, s. 52). Aktywność innowacyjna oraz zdolność do szybkiego i efektywnego wdrażania innowacji to istotne atrybuty przedsiębiorstwa, które ukierunkowane jest na rozwój i stałe umacnianie swojej pozycji na rynku (Jelonek, 2014, s. 319). Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku powoduje ich rozwój, który z kolei

wyrażać się może zwiększeniem obszaru działalności czy wzrostem liczby zatrudnianych pracowników oraz poprawą wskaźników ekonomicznych. R. Wolański (2009, s. 224) podkreśla, że jednym ze źródeł konkurencyjności małych i średnich firm jest wysoki stopień innowacyjności, który możliwy jest dzięki właściwemu przetwarzaniu i wykorzystywaniu wiedzy. Grupa firm, która z łatwością wprowadza innowacje, stając się pionierem na rynku, zwiększa swoje szanse na przetrwanie i rozwój (Cefis, Marsili, 2006, s. 629).

Mówiąc o sukcesie (Lemańska-Majdzik, 2015, s. 8–9), w aspekcie wprowadzania innowacji, należy jednak pamiętać, że w przypadku innowacji sukces i porażka są bardzo blisko siebie. Kluczowym czynnikiem w działalności innowacyjnej staje się zatem kapitał ludzki. Pracownicy stanowią dla firmy bazę wiedzy, będącą źródłem pomysłów dotyczących nowych produktów i procesów (Mohnen, Roöller, 2005, s. 1431–1450; Hoffman i in., 1998, s. 39–55). Zorientowanie przedsiębiorstwa na innowacje umożliwia pozycjonowanie strategiczne dotyczące konkurencji istniejących i potencjalnych, co daje firmie przewagę na rynku (Drakulevski, Nakov, 2014, s. 37–44; Okreglicka, 2016, s. 225–237).

Niestety, polskie przedsiębiorstwa sektora MSP charakteryzują się niskim poziomem innowacyjności (Sipa i in., 2016, s. 860–861). Jak podkreślają M. Sipa i A. Skiubiński (2015, s. 344), uwzględniając Sumaryczny Wskaźnik Innowacyjności (SII), zauważyć można, że wartość tego wskaźnika dla polskiej gospodarki znacznie odbiega od średniej wartości dla Unii Europejskiej. Raport PARP (2015) przedstawia, że w ostatnim okresie spada odsetek innowacyjnych firm zarówno w Polsce, jak i innych krajach Unii Europejskiej, jednak wzrastają nakłady na przedsiębiorstwa innowacyjne. Co ciekawe, aż 60% mikroprzedsiębiorców deklaruje prowadzenie działalności innowacyjnej w okresie ostatnich 3 lat. Dane takie pokazują, iż problem innowacyjności przedsiębiorstw jest tematem ogromnie ważnym i podlegającym analizie na różnych szczeblach, zarówno pomocy i dofinansowania innowacyjnej przedsiębiorczości, jak i na poziomie propagowania wiedzy na temat innowacyjnej gospodarki. Warto zatem podejmować próby analizy tego zjawiska szczególnie w przypadku przedsiębiorstw sektora MSP, który jest podstawą rozwoju gospodarki.

Metodyka i opis badań

Przeprowadzone badania własne miały na celu ocenę rozwoju na podstawie wybranych mierników oraz poziomu innowacyjności przedsiębiorstw sektora MSP, prowadzących działalność w południowej Polsce (województwo śląskie).

Mając na uwadze cel główny artykułu, postawiono następującą hipotezę badawczą: „Bardziej innowacyjne przedsiębiorstwa sektora MSP wykazują większy wzrost mierników ekonomicznych, takich jak: wzrost zysku, wzrost inwestycji, wzrost zatrudnienia, wzrost liczby klientów czy zwiększenie obszaru działalności, warunkujących rozwój przedsiębiorstwa”.

Badanie przeprowadzone zostało w 2016 roku na grupie 250 przedsiębiorstw. Ze względu na fakt, iż badana próba nie była w pełni reprezentatywna, badanie należy traktować jako pilotażowe, służące dalszemu poznaniu problemu w przyszłości poprzez przeprowadzenie badań reprezentatywnych.

Kwestionariusz ankiety skierowany był zarówno do firm produkcyjnych, handlowych, jak i usługowych. Ankieta była anonimowa, co zachęciło badanych do wyrażania opinii na temat rozwoju ich przedsiębiorstw oraz poziomu innowacyjności w ich firmie.

Podczas analizy danych wykorzystano statystyki podstawowe, szacowano współczynniki korelacji Gamma. Za istotne przejęto prawdopodobieństwo testowe na poziomie $p < 0,05$. Podczas analizy korelacji wykorzystano program statystyczny Statistica w wersji 12.5. Analiza statystyczna wyników badań pozwoliła na weryfikację hipotezy badawczej.

Charakterystyka badanej grupy

Dominującą grupą firm w badaniu były mikrofirmy, które stanowiły 65,4% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno małe przedsiębiorstwa 27% badanych i średnie firmy, stanowiące 7,6% wszystkich badanych przedsiębiorstw.

Najliczniejszą grupą firm były przedsiębiorstwa, które funkcjonują powyżej 10 lat, stanowiły ponad 57% wszystkich badanych. Kolejno wyróżniono firmy młode, wchodzące na rynek, funkcjonujące na nim do 5 lat (22% wskazań) oraz prowadzące swoją działalność od 5 do 10 lat (21% wskazań przedsiębiorstw sektora MSP).

Podczas badania wyróżniono 83 przedsiębiorstwa usługowe, 70 przedsiębiorstw handlowych oraz 27 firm produkcyjnych. Pozostałe badane firmy deklarowały mieszany profil prowadzonej działalności (70 wskazań). Lokalny zasięg prowadzonej działalności deklarowało 99 przedsiębiorstw, regionalny odpowiednio 52, a krajowy 99 badanych firm.

Wyniki badań własnych

Na podstawie przeprowadzonych badań okazało się, że w przypadku 80% przedsiębiorstw sektora MSP nastąpił rozwój, w tym w przypadku 50% nastąpił zdecydowany rozwój, zdaniem respondentów w ostatnich 3 latach działalności firmy. Sytuację tę opisują właściciele firm lub ich menedżerowie, którzy określają, iż rozwój jest zauważalny i wpływa na rozwój firm na rynku.

Na podstawie przeprowadzonych badań okazało się również, że przedsiębiorstwa sektora MSP deklarowały podobny rozwój w ciągu ostatnich 3 lat w porównaniu z wcześniejszym okresem, dotyczy to rozwoju w stosunku do głównych konkurentów na rynku, całej branży, jak i oczekiwań właścicieli. Badania wskazują jednak, iż w stosunku do głównych konkurentów deklarowany rozwój przedsiębiorstw jest nieco większy niż w przypadku oczekiwań właścicieli firm. Oczekiwania badanych przedsiębiorców były wyższe do uzyskanych efektów i rozwoju przedsiębiorstw na rynku.

Rozwój badanych firm na przestrzeni ostatnich 3 lat, dla potrzeb badania, określany był poprzez: wzrost zysku, wzrost inwestycji, wzrost zatrudnienia, wzrost liczby klientów oraz zwiększenie obszaru działalności przedsiębiorstwa. Przejęto, iż wymienione czynniki stanowią ekonomiczne mierniki rozwoju organizacji.

W tabeli 1 przedstawione zostały wyniki przeprowadzonych badań, w których przedsiębiorstwa sektora MSP określały, jak w ostatnim okresie kształtowały się mierniki pokazujące rozwój firm. Z badań wynika, że 150 badanych przedsiębiorstw ocenia, iż w ostatnim okresie nastąpił wzrost zysków firmy, a ponad 130 firm deklaruje, że nastąpił wzrost inwestycji w firmie oraz wzrost liczby klientów. Zwiększenie obszaru działalności nastąpiło w przypadku 96 przedsiębiorstw, a wzrost zatrudnienia

pracowników najemnych w przypadku 77 firm. Takie wyniki pokazują, iż mimo zmiennego otoczenia organizacji i trudnych warunków dla prowadzenia działalności duża grupa przedsiębiorstw sektora MSP w województwie śląskim wykazała rozwój poprzez zwiększenie ekonomicznych miar przedsiębiorczości.

Na podstawie badań stwierdzić można, że wszystkie wyróżnione mierniki rozwoju organizacji wykazują statystycznie istotną zależność o charakterze dodatnim na umiarkowanym poziomie z liczbą zatrudnianych pracowników najemnych w przedsiębiorstwach sektora MSP. Okazuje się, że im przedsiębiorstwo większe, czyli zatrudnia więcej pracowników, tym na przestrzeni ostatnich 3 lat wyższe były mierniki rozwoju, a więc zwiększyły się zyski firmy ($\gamma = 0,296$), wzrosły inwestycje w firmie (gam-

Tab. 1. Ocena rozwoju przedsiębiorstw sektora MSP (n=250)

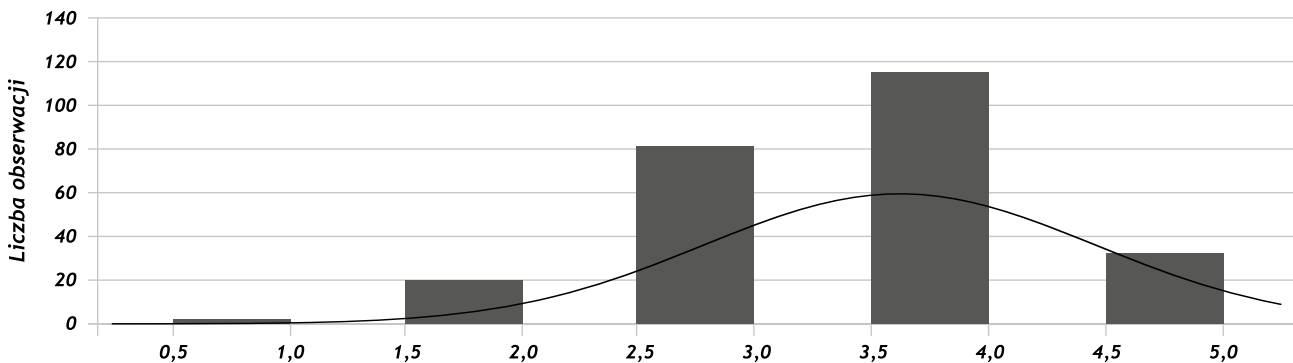
Mierniki rozwoju organizacji	Liczba wskazań	
	Wzrost	Znacznym wzrostem
wzrost zysku	150	51
wzrost inwestycji	133	47
wzrost zatrudnienia	77	15
wzrost liczby klientów	139	47
zwiększenie obszaru działalności	96	36

Źródło: opracowanie własne

Tab. 2. Korelacja Gamma między miernikami rozwoju organizacji a wielkością i zasięgiem działalności przedsiębiorstw sektora MSP w województwie śląskim (n=250)

Mierniki rozwoju organizacji	Liczba zatrudnianych pracowników	Zasięg działalności firmy
	*Współczynnik korelacji Gamma ($p < 0,05$)	
wzrost zysku	0,296*	0,180*
wzrost inwestycji	0,225*	0,318*
wzrost zatrudnienia	0,271*	-0,049
wzrost liczby klientów	0,250*	0,160*
zwiększenie obszaru działalności	0,376*	0,279*

Źródło: opracowanie własne

Rys. 1. Poziom innowacyjności przedsiębiorstw sektora MSP w województwie śląskim

Źródło: opracowanie własne

ma = 0,225), firma zwiększyła zatrudnienie (gamma = 0,271), wzrosła liczba klientów (gamma = 0,250) oraz obszar działalności przedsiębiorstwa (gamma = 0,376).

Jednocześnie cztery z pięciu mierników rozwoju organizacji wykazuje statystycznie istotną zależność o charakterze dodatnim na niskim lub umiarkowanym poziomie z zasięgiem prowadzonej działalności. Można stwierdzić, że im przedsiębiorstwo ma większy zasięg działalności, tym na przestrzeni ostatnich trzech lat wyższe były mierniki rozwoju, a więc zwiększyły się zyski firmy (gamma = 0,180), wzrosły inwestycje w firmie (gamma = 0,318), wzrosła liczba klientów (gamma = 0,160) oraz obszar działalności przedsiębiorstwa (gamma = 0,279) (tab. 2).

Podczas badania przedsiębiorcy określali poziom innowacyjności ich firmy. Rysunek 1 przedstawia wyniki oceny poziomu innowacyjności badanych małych i średnich firm. Okazuje się, że średnia ocena poziomu innowacyjności to 3,62 w 5-stopniowej skali, gdzie 1,0 oznacza brak innowacyjności, a 5,0 oznacza wysoką innowacyjność. Najczęściej wskazywana, przez prawie połowę ankietowanych, była ocena na poziomie 4,0.

Badania pokazały również, że nie ma znaczących różnic pomiędzy poziomem innowacyjności a profilem działalności przedsiębiorstwa. Wśród firm produkcyjnych odnotowano innowacyjność na poziomie 3,59, usługowych odpowiednio na poziomie 3,61, a wśród przedsiębiorstw handlowych na poziomie 3,46.

Na podstawie badań stwierdzić można, że zmienne: liczba zatrudnianych pracowników oraz zasięg działalności firmy wykazują statystycznie istotną zależność o charakterze dodatnim na umiarkowanym poziomie z poziomem innowacyjności przedsiębiorstw. Okazuje się, że im przedsiębiorstwo większe (zatrudnia większą liczbę pracowników) (gamma = 0,144) oraz im zasięg firmy jest

większy (gamma = 0,307), tym poziom innowacyjności jest wyższy (tab. 3).

Analiza badań pokazała, że wszystkie wyróżnione mierniki rozwoju organizacji wykazują statystycznie istotną zależność o charakterze dodatnim na umiarkowanym poziomie z poziomem innowacyjności mikro-, małych i średnich firm prowadzących działalność w województwie śląskim (tab. 4). Stwierdzić zatem można, że wraz ze wzrostem poziomu innowacyjności wrasta zysk w przedsiębiorstwach (gamma = 0,349), poziom inwestycji (gamma = 0,399), firma zatrudnia coraz więcej pracowników najemnych (gamma = 0,239), wzrasta liczba klientów (gamma = 0,378) oraz zasięg działalności przedsiębiorstw (gamma = 0,382).

Prezentowane wyniki stanowią jedynie wycinek przeprowadzonych badań empirycznych. W całym badaniu podjęto próbę analizy uwarunkowań dotyczących kondycji i rozwoju przedsiębiorstw sektora MSP, ich konkurencyjności oraz wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie prowadzenia działalności.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania na grupie małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie południowej Polski miały na celu ocenę rozwoju oraz poziomu ich innowacyjności. Na podstawie dokonanej analizy danych można stwierdzić, że w przypadku 80% przedsiębiorstw sektora MSP nastąpił rozwój, większość badanych firm deklaruje, że w ostatnim okresie działalności wystąpił wzrost podstawowych mierników ekonomicznych odzwierciedlających ich rozwój. Ponadto, im przedsiębiorstwo było większe i posiadało większy zasięg swojej działalności, tym miało lepsze rezultaty ekonomiczne, wynikające ze swojej działalności. Poza tym badane firmy

Tab. 3. Korelacja Gamma między poziomem innowacyjności przedsiębiorstw a wielkością i zasięgiem działalności przedsiębiorstw sektora MSP w województwie śląskim (n=250)

	Liczba zatrudnianych pracowników	Zasięg działalności firmy
Poziom innowacyjności przedsiębiorstw	*Współczynnik korelacji Gamma (p < 0,05)	
	0,144*	0,307*

Źródło: opracowanie własne

Tab. 4. Korelacja Gamma między miernikami rozwoju organizacji a poziomem innowacyjności przedsiębiorstw sektora MSP w województwie śląskim (n=250)

	Poziom innowacyjność przedsiębiorstw
Mierniki rozwoju organizacji	*Współczynnik korelacji Gamma (p < 0,05)
wzrost zysku	0,349*
wzrost inwestycji	0,399*
wzrost zatrudnienia	0,239*
wzrost liczby klientów	0,378*
zwiększenie obszaru działalności	0,382*

Źródło: opracowanie własne

wykazują ponadprzeciętny poziom innowacyjności (średnia=3,63 w 5-stopniowej skali), który wpływa na osiągane wyniki ekonomiczne. Im przedsiębiorstwo charakteryzuje się wyższym poziomem innowacyjności, tym wykazuje wyższe mierniki rozwoju, takie jak: wzrost zysku, inwestycji w firmie, wzrost zatrudniania oraz wzrost liczby klientów i obszaru działalności firmy. Wynika zatem, iż postawiona hipoteza badawcza została potwierdzona, a w przyszłości powinna być zweryfikowana przez przeprowadzenie badań właściwych na grupie reprezentatywnej.

dr inż. Anna Lemańska-Majdzik
Politechnika Częstochowska
Wydział Zarządzania
e-mail: lemanska@zim.pcz.pl

Bibliografia

- [1] Cefis E., Marsili O. (2006), *Survivor: The Role of Innovation in Firms' Survival*, „Research Policy”, Vol. 35, No. 5, pp. 626–641.
- [2] Drakulevski L., Nakov L. (2014), *Managing Business Model as Function of Organizational Dynamism*, „Management”, Vol. 72, Sept., pp. 37–44.
- [3] Ferraresi A.A., Quandt C.O., dos Santos S.A., Frega J.R. (2012), *Knowledge Management and Strategic Orientation: Leveraging Innovativeness and Performance*, „Journal of Knowledge Management”, Vol. 5, pp. 688–701.
- [4] Hoffman K., Parejo M., Bessant J., Perren, L. (1998), *Small firms, R&D Technology and Innovation in the UK: A Literature Review*, „Technovation”, Vol. 18, No. 1, pp. 39–55.
- [5] Ivanova E., (2011), *Interconnectivity of Factors of Competitiveness at the Microeconomic and Macroeconomic Levels in Slovakia*, Economic Policy in the European Union Member Countries, Dolní Moravice, Czech Republic, pp. 154–166.
- [6] Jelonek D. (2014), *Ocena internetowych kanałów komunikacji z klientem w procesie współtworzenia innowacji*, „Informatyka Ekonomiczna”, Nr 31, s. 318–329.
- [7] Laforet S., Tann J., (2006), *Innovative Characteristics of Small Manufacturing Firms*, „Journal of Small Business and Enterprise Development”, Vol. 13, Iss. 3, pp. 363–380.
- [8] Lee S.M., Olson D.L., Trimi S. (2012), *Co-innovation: Convergencomics, Collaboration, and Co-creation for Organizational Values*, „Management Decision”, Vol. 5, pp. 817–831.
- [9] Lemańska-Majdzik A. (2015), *Wybrane aspekty i uwarunkowania sukcesu organizacji – przegląd literatury przedmiotu*, [w:] A. Lemańska-Majdzik (red.), *Determinanty efektywnego zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa, s. 7–16.
- [10] Mohnen P., Roöller L.-H. (2005), *Complementarities in Innovation Policy*, „European Economic Review”, Vol. 49, No. 5, pp. 1431–1450.
- [11] Okręglika M. (2016), *Internal Innovativeness and Management of Current Finances of Enterprises in Poland*, [in:] M.H. Bilgin, H. Danis, E. Demir, U. Can (eds.), *Business Challenges in the Changing Economic Landscape – Vol. 1*, Springer, pp. 225–237.
- [12] Piekut M. (2010), *Innowacyjna przedsiębiorczość szansą rozwoju sektora MSP*, „Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej”, Vol. 86, s. 41–54.
- [13] Raport PARP (2015), *Innowacyjna przedsiębiorczość w Polsce. Odkryty i ukryty potencjał polskiej innowacyjności*, <http://www.parp.gov.pl/files/74/81/806/22523.pdf>, data dostępu: 30.05.2016.
- [14] Sipa M., Skibiński A. (2015), *Innovative Strategies of Small Enterprises in Poland*, Liberec Economic Forum 2015: Proceedings of the 12th International Conference, Technical University of Liberec, pp. 342–352.
- [15] Sipa M., Lemańska-Majdzik A., Okręglika M. (2016), *Factors Differentiating the Level of Innovation of the Visegrad Group Countries*, Proceedings of the 3rd International Conference on European Integration 2016, Ostrava, pp. 858–866.
- [16] Stawasz E. (2011), *Źródła innowacji*, [w:] K.B. Matusiak (red.), *Innowacje i transfer technologii – Słownik pojęć*, PARP, Warszawa, s. 341–342.
- [17] Szopik-Depczyńska K., Depczyński R. (2012), *Aktywność innowacyjna sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w aspekcie konkurencyjności przedsiębiorstw*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Nr 25 (Uwagowania konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarki w XXI wieku), s. 373–392.
- [18] Taranko T. (2011), *Aktywność innowacyjna polskich przedsiębiorstw a ich udział w procesach konkurencyjnych*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Nr 106, s. 28–50.
- [19] Tomski P. (2016), *Sieć społeczna przedsiębiorcy w teorii i praktyce zarządzania małą firmą*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
- [20] Wolański R. (2009), *Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw – postępy czy stagnacja*, Prace Naukowe/Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice, s. 223–237.

Innovativeness as a Determinant of Enterprises from the SMEs Sector

Summary

Small and medium-sized enterprises are the largest group of companies, which influences economic development. High level of entrepreneurship and innovativeness of this sector affect the efficient and effective management of the organization, leading to increased competitiveness, improving the economic results of operations and determining business development. The aim of the study is to assess the level of innovativeness and development of SMEs operating in southern Poland. The study conducted in 2016 on a group of 250 companies made it possible to present the dependencies between the level of innovation of the surveyed enterprises and their development.

Keywords

development of the SME sector, development measures of organization, level of enterprise innovativeness